

Gyűjtő: KELENCSEK SÁNDOR

Gyűjtés ideje: 1965.

TART.: KAPOSHMENTE NÉPI ADATAI

(MEDELMÉK, NEMZETISEGEK, PÁSZTOR SZOKÁSOK)

35 lap

Földrajzi mutató: KAPOSHMENTE

Szakmutató: XXVI

XXVIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

TELJESÍTÉS

ÁTVÉZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 950-es TÍZELE ALÓL

Ritkán előforduló szavak és mondatok
Kétsorosrend nélkül

Agyarkodik: Agyarkodik, Agyarkodol, Agyarkodott
Agyarkodni, Agyarkodás

Kalauzolozik: Kaláziul, Kaláziúllás, Kaláziúri, Kaláziúta, Kaláziúlló, Ée Kaláziúta, Ée Kaláziúta, l

Kéreshetes: Hetes, Heteres, Hetes vótam, Hetes löszök, Heternek.
Heterjóságfelügyelet: Heterpásta, Pallatorpásta, Palatosok.

Hagaskodik: Hagaskodik, Esimmeszkövik, Esimmeszködött.

Hecceg: Hecceiskodik, Hecceiskodás, Hecceiskodott, Hecceiskodni.

Esimmeszkedik: Nyujtogatja a nyukat, Esimberkövik: Esimberködei.

Küporog: Kütyorog, Kütyorogni, Kütyorognak, Kütyorogsz, Kütyorogtak.

Süt-föz: Kőficál, Kőficálni, Kőficállás, Kőficász, Kőficáltól

Füvésze: Trottyos, Trottyosok, Rottyos, Rötbanda, Röttröttyosok.

Süket: Siket, Siketők, Sike-bóka, Sikelióka ne, Siketieg.

Néma: Kúka, Kúkaele, Kúka ne, Kúkaság, Ée kúka, sebekk.

Kibontani: Kipüsztitanni, Kipüsztitom, Kibontottam, Kifejtani.

Térfereg: Tib-láb, Tiblak, Tévförög, Gyüm méu, Tibláboskodik.

Kijön bevez: Itapapírozik, Itapapírozás, Sit-för, Itapapírozni.

Dudogó: Nyökögő, Nyekögő: Nyekög, Nyekögés, Nyökög, Nyökögés.

Nagy derek: Trabális, Trabalka, Döréhas Dörék, Döréhas.

Szemés: Szemesnek áll a világ: Szömös, Szömösnek áll a világ

Sanda: Sanda Sandi, Kertbenéző, Nem odanér ahonnan akar,

Süny, Sünyisandi, fibre néző.

Lero: Lemi sípál: Les, küküneskál, küküneska, kükherdál, kükherota

Fakról lehulló galy: Észölékfa, Szárvaresalit, Hulladékágra, Rőrevalit.

Perlekedi, veszekedi: Pörüle, Lör-pör, Lörülpörül, Esörüni, pörüni

Esörüli-pörüli, Pörünek, Pörüsz, Pörüti.

Olmos idő: Sikorjebes idő, Eszros út jebes út, Sikorjap.

Jebesap: Isztörnye jebes, Isztörnye jebesalak, Jebesál,

jebes az isztörnye, (Lófarsjegek.)

Ropog: Rotyog, Rotyopás, Rotyogott, Rotyogni, Rotyogtak

Toporog: Totyog, Totyogogni, Totyogogsz, Totyogognak, Totyogás,

Totyogottam, Totyogottól, Totyogogtak, Totyogás

Állapotos nő: Visellős, Visellős vag, vagok vót Visellős vótam

{ Hüzigálja, tolja : Gyenisztrálja, Gyimálja, Gyimálot, Gyimáltad, Gyimáltad, Gyenisztráltad,
 Neki gyürkörök : Gyimáltad, Gyimáltak, Gyimáltatok, Gyimálas,
 Hemperegeti : Gyimáni, Gyenisztrálm, Gyenisztrál, Gyenisztrálás,
 Erölködik : Gyimál, Gyimálja, Gyimáljak, Gyenisztrálás,
 Cibája : Gyimáni-gyenisztrálm, Gyenisztrálm-gyimáni.
 Kopottóruha : Viseltő, Viseltőrek, eliselt, Elvam mör viselwe,
 Meggyötört : Mőgiselt, Mőgiselték, lötkileg, Mőgiselt engem a baj.
 Fonó, fonás : Fonyás, Fonyó, Fonyóla, Fonyóbil, Fonyóvigyap,
 Fonyóösnejevétel, Fonyú, Fonyóharital, Fonyóra,
 Fonyúnyálarás, Fonyónyálaró, asralék gyimóle,
 asralónegy silya alma-köte stb.
 Fonal : Fonal, Fonalgombolag, Fonaltekeres, Fonalmuotring
 Vászor : Vászor, Pamukvászor, Himőrvászor, Szilavászor,
 Turruvászor, Kővászor, Szakvászor, Szaknakvato'vászor,
 Rühögővászor, Fűtitalpvászor, Szőrvászor,
 Lerakottvászor : Lövölta sülalld, Sifonörba lerakottvászor,
 Kifonta ereket a répvásornakat? Ez még az en szőpny időnyám
 Öregnyám, nénem stb, Pöknyála, Pökönyála,
 Nyám, möga nénem Pökilyála, Pöknyála,
 Pöködnyála, Pökönyála kúivel a keuderfonait
 nyálaru kellett.
 Amikor a fonalat előszörmostak, akkor mondák, ha mör
 tista volt, és fehér. Mör elvesett a pöknyála,
 Bilyeg : (szőnyörsen) Billeg, Billog, Billegök, Billegöket,
 Billegőni, Pótalilleg, Okmánybilleg.
 Bőregő : Bőrvögő, Bőrvög-zörög, az ebretőrekkerőra,
 Hempereg : Heutörög, Heutörögni, Heutörög, Heutörögök,
 Heutörögöz, Heutörögtem, Heutöröglet, Heutörögött,
 Heutörögletök, Heutörögtek, Heutörögnek, Heutörögünk.
 Keuder : Keudör Keudörföd, Keudörköt, Váutkeudör
 Félcel : Vörsöngül, Vörsöngüni, Vörsöngüli, Vörsöngünek,
 Vörsöngülök, Vörsöngütem, Vörsöngület, Vörsöngütek.
 Verseug : Vörsöng, Vörsöngül, Vörsöngüni, Vörsöngüli, Vörsöngülök,
 Vörsöngünek, Vörsöngülsz, Vörsöngünek, Vörsöngütek,
 Vörsöngület, Vörsöngfügas, Vörsöngfütas.
 Tétlenül, hanyagúvároni : Hébizálm, Hébizálas, Hébizálok,
 Hébizáltam, Hébizálsz, Hébizáltal, Hébizálmak,
 Hébizáltak, Hébizáltunk, Hébizáltatok, Hébizál,

Bicegő: Bicegő, Bányrás, Bötromás,
 Vastag peremes szájú: Plöm-plöm, Plömplömszájú,
 Tlyen evője: Laffanócsók, lig, mögcsókita csak így laffant,
 Laffanóspüsi, Leffanócsók,
 Konkoly: Konkó, Konkolos, Konkós, Konkók,
 Mángorlófa: Mángullófa, Mángullo, Mángullok, Mángulünk,
 Mángutak, Mángutain, Mángutsz, Mángutal,
 Morófa, Morólapicka, Morólapickám, Morólapickák,
 Morólapickátok, Lapickáim, Morólapickáim,
 Morólapickáim, Morórek en Morórekre)
 Ostor, Ostorok: Biresortor, Hosszioror, Négyesortor, Kanasortor
 Kocsisoror, Gyűjtoror, Likkosortor, Libapásztororor
 Kocsisororrajt, Ostorélek, Lovaglóortor, Ostorvégszűda
 Keudőrszűda, Bivalykordaortor, Ostorvégszűda,
 Bötorkáló, járogató hisgyerek: Esöntöröggyerek, Esöntörög, Esöntörögni
 Esöntörög, Esöntörögtek, Esöntörögött, Esöntörögel.
 Kalamiskál: Kalamiskál, Kalamiskáim, Kalamiskállás, Kalamiskálsz,
 Kalamiskál, Kalamiskálak, Kalamiskáim,
 Dandorol, Barambol: Kaléziál, Kaléziim, Kaléziullás, Kaléziisz,
 Kaléziutá, Kaléziinak, Kaléziutak, Kaléziutaim
 Te miá-mög hün kaléziutál?
 Véres betepszemű: Csambókoszromű, Csambók, Csambókoszak,
 Horkol, Horkohui: Hortyog, Hortyogás, Hortyogai, Hortyognak,
 Hortyogtak, Hortyogtal, Hortyogsz, Hortyogtünk,
 Ha valami össze áll csomóra: Kúmaty, Kúmatyos, Kúmatyok,
 (Csomórada, Pl lint korpa stb.)
 Hat kutya disznó, és marhafélék szöréire csomóra rakódik.
 Csömbölik, Csömbölekös, Csömbölekök,
 Emberi vépbél szöréire rakódik: Szörmöggy, Szörmöggyek,
 Csörög az érett szörmöggy a (v) (faragón, vépbelen).
 Hóboros: Kelekötya, Keleköttyák, Keleköttyákodni, Keleköttyákoda,
 Kaphodo: Kettle-kotta, Kettlekottlakodol, Kettlekottlakoda,
 Kettlekottlakodtal, Kettlekottlakodni, Kettle-kotta.
 Nyapatja, Dögönyöri: Dögönyöri, Dögöny, Bünözés, Bünözni is.
 Hítorik: Hítorik, Hítorinak, Hítorol, Hítorotul, Hítorni.
 Szapánkodik: Szapítorik, Szapajog, Szapítor, Szapítorol,
 Szapítortal, Szapajogsz, Szapajognak, Szapajognak,
 Szapítortak, Szapítortunk, Szapajogtak

Kiáltor: Kajda'sz, Kajdaszik, Kajdász, Kajdaszi,
Kajdaszól, Kajdaszta, Kajdasznak, Kajdaszta,
Kajdaszkodol, Kajdaszkodás, Kajdaszkodtal,
Kajdaszkodnak, Kajdaszkodtak, Kajdaszkodtam.

Lárnás, nesz: Kajla, Kajlakodni, Kajlakoda, Kajlakodsz,
Kajlakodtal, Kajlakodnak, Kajlakodtak,

Ha ilyen dolgot: Koruyikál, Koruyikálnak, Koruyikáltak,
Kajlász Kajdász,

Bölcös, Bölcösök: Ringöbölcső, Böcső, Lögöbölcső, Lepödöbölcső,

Lovak nyergeslovakat, ha nagyon meghajrotyják, akkor eleven zihál,
és erre mondták, hogy Eikál, Eikálnai Eikállás,
Eikály lovam eikály néjodal.

Fennveretes löszerszám: Páriskantár, Párislöszerszám, Erüst ^{veretes} r ^{veretes} r ^{veretes} r

Korbács korbácsok: Korbács, Korbácsok, Korbácsini
Korbácsúllás, Mőgkorbácsúta,
Vennőkorbács, Szijkorbács, Keudörkorbács,
Kötéskorbács, Hgaskorbács, Fikassik korbács.

Rosziúföltözöködő heucegő: H2 a roupy, Roupy or Ribiroupy.

Kismorás: Szatyiküllés, Szatyikül, Szatyikülök, Szatyikusz,
Szaroban ^{hírdetés} Szatyiküni, Szatyiküta, Szatyiküta, Szatyiküna,
Szatyikütak, Szatyikülük, Szatyikütünk

össze áll esomóvodlik: Kümraty, Kümratyos, Kümratyok,
Csömöbélék, Csömöbélékös, Csömöbélékösödik

Ezen dolgotat három példányban készült.

Kettő példány a nyelvjárású páfázatra
egy pedig háriörizetben maradt.

Gelenis Sándor
népr. adatorolgyűjtő

Nagyberki 965 VI/25.

Pünkösdi kis királylány, a Cucorka

Három nagyobb leány egy 5-6 éves kislányt fehérbe felöltöztet. Pünkösdi rózsából készült koronát tesznek a fejére, és 3 szálát a kezébe, úgy vezették pünkösdöt köszönteni.

Köszöntő

Tisztelt ház népe!

Piros pünkösdi napja van ma,
Bejött hozzájuk a pünkösdi király lánnya.
Pünkösdi király lánnya, a Cucorka.
Piros az ~~arck~~ szája, meg az arca bubja.
Edes, mint a cukor, azért Cucorka.
Vezettük és hoztuk, ebben a házban be is mutattuk.

/3-szor feleltek/

Happ Cucorka, Happ Cucorka, Happ Cucorka!

Kaposzabadi ban 1930-ig szokták előadni

Szentiván tüze június 24-én este.

Kapos-Szabadi községben a II. világháborúig.

A község 16 éven aluli ifjai június 24-én délután végimentek a falu utcáján, trágyahordó sarolyát hoztak és kiabáltak:

Adjanak a Szentiván, Szentjános tüze^{re} szénát, szómát, fakérget, szentiványi ómát.

Minden háznál kaptak valamit ezekből. Minden fiúnál volt egy szál drót. Erre fűzték fel a fakérget kb 60-70 cm hosszúra. ~~fűzték fel~~. Belocsolták petróleummal. Ezzel átmentek a Kapos folyó menti legelőre. Ott tábortüzet gyújtottak, és a felfűzött fakérget meggyújtották. Körben forgatták, az esti sötétségben szép tűzijátéknak látszott. Az ugynevezett szentivánlámpásolás.

Kiabáltak:

Ég a Szentjános lámpása!

A széna, szóma, fakérge,
szentiványi óma.

A falu népe adta azért van szép lángja.

Gyűjtötte Gyelencsés Sándor

Nagyberki 965 VI) 28

950

Lóvasfutarcis rőstöl 1945-ig.
Kaposmentle

A lovas fuvarozások végtől 1451-ig

A lovas fuvarozások a vasút előtt igen nehézkes volt, részben azért is mert az utak túlnyomórészt földes utak voltak sírmas ízlésűkben. Néhány város időszakban a sárba ragadt pórtái gyors szekerek alig bírták járni.

A megműlyedett pórtákhoz mindennemű kikéltetett szabadítási a fahúzóknak fogatokkal is kéri erővel a sejtéseire kellett menni. A sárba ragadt árnyallító korszakot is kiserő buditották még szárazalomból is.

A lovas fuvarozás a vasút előtt karaván csoportokban bonyolított le mert hiszen egyes fuvarosnak nem is volt tanácsos járni a nagy távolságokat.

Az árny fuvarozásban az iradalmak is résztvettek bizonyos mértékig mert a gabonát vitték a városokba vagy a dunnára Tolnára és a Szekeşvárdi keselyűre, és innét kötözték, mert később volt erődített árny. Péntek fuvarát is végzetett az iraság mert a szállító nagykereskedőkkel kapcsolata volt.

A fuvaroztató nagy kereskedők bonyolították le a fuvarát, más igen kevés fuvarozást erre kívül senki nem végzett. A nagykereskedők kivétel nélkül Izraeli társaságok voltak. Ezekben volt még a vállalkozó kereskedőszellem. Ezekből kerültek ki a kiskereskedők és a vállalkozók. Ezek tartották is a kereskedelemtől minden mértékben az ökök kerélen volt.

A lovas fuvarozók falusi vagy városi szelleműek voltak akiket a kereskedők minden alkalmával igénybe vettek olyannal kiskereskedők vállalkozók, hogy a saját fogatain járt ide, hogy a fuvarozást megpórolja. Ez a vasút előtti időben volt.

A régi fuvarozás nem is volt könnyű, a rossz utak
végett. és az utonállóiványok végett is.

A régi fuvaros csoportok vihettek magukkal
kéri csengőt, hogy egymásnak jelt adhassanak.
Kürtöt csak a postások vihettek amolyan jelt adottak
magukról, ha a posta állomásra megérkeztek
mondatták, hogy éppen a fuvarosokat meptámadták
az utonállók. a kocsis erősen várta a vészcsengőt.
de ott a félre erősebb nem jött senki a segítségükre.
Mit várod már azt a csengőt? keddi a rabló.

Hogy gőgjenek a segítők arcait várom.

Te ostoba itten csak az én bándám jöhet. majd
az uton álló

A vasút bejöttével már a kereskedelmi fuvarozás
megszűnt. erántán már a vasút anyag szállításhoz
vették igénybe. Az állomásra is onnét a rendeltetési
helyre. mert 1880-ra minden Magyar település város
bekapcsolódott a vasúthálózatba.

A vasútépítéssel is ~~is~~ nagyon igénybe vették a
lovasszűrt a töltsék öme hordásánál.

A száraz elején a műutak nagy építési is a fuvar
kapcsán lett vége. A műutak építetése a közhöz
tejla a hidakhoz mind a kocsifuvason boyolódott be

A száraz elejétől a felszabadulásig a műutak
anyagait mind a magán pécsi fuvarosok boyolitották
de itt volt az állandó fuvarozási kereseti lehetősége
a fuvarozásból élőknek.

Hoz is mekkell jegerzni, hogy az ilyen fuvaros kocsisok
esekéig kivétel nélkül alkoholisták voltak túlyomóréntben
nyáron még a répicék mint a mai napiak.

Még a mai napon is akad néhány ilyen fuvaros
a városokban és a falvakban is. Nagylétszámú három
fuvaros van ma Pécsen a kereskedő falvakban
több volt a fuvarozó zsellér mint a más falvakban

A fent nevezett kereskedők tömörültek és egyes
falvakba mentek. Gombóvár Somogyvil. Mordó
Sánd Jzál közigazkba mentek és Kaponváron
igen sok volt. Ezen közigazkban volt Imaháziék
külön hébertemető és köves túszok. és azok akik
a közeli falvakban laktak, azok által éppen idejártak.
A püvarekokat ezek táplálták és pénzelték.
és a város elejétől az állami út feletti vállalat

Egyenesen Sándor
már gyűjtés
Napkelet 970 n/5.

1008

Hiedelmei, hiedelmés család

Néplit.

RIPPLONAI MÚZEUM
KAPOSVÁR

Telefon: Postafiók 70.

950

Kapornémeti népi adatok
Hiedelmei, Nemzeti éget, Pánszomságot
Tájékoztató III csoport kb.

1965.

össze állította

Gyenesi Sándor

Nagyberki

Nyelvjárni népdal 950 Kaposmende

Rece nota

Ejölle 1903/4 évöl Teljeen körös met.

Recece - recece ninsz a lánynak kötélre

Recece recece elvostette az este.

Elvostette gyuhaj az este.

Recece - recece mikor a bakát leste

(Harminezkettes bakra vaggok én
Recece - recece gyalogmanirozok én)

Nagyberki 1904.

(Szánt a bérés recece a nagyberki határban)

Szánt a bérés recece zörög-zörög a járom

Kemény a föld a nagyberki határban

Olyan kemény még az eke se járja

Minden lánynak recece szép a maga babája

A recece szót csak népdal rimlépcsőnek
hallottam használni. A nyelvjárni szóhasználatban
soha semmi esetben nem hallottam.

- 1 Kisárokba a nagyárokba este
Még ott is a szerelömet kereste
Megtaláltam egy göllel recefic
szürkekosmában
Bebüjzkosmában } is
Lebüjzkosmában }
Mikor vörösbort öntött a pohárba
- 2 Az én babám egészíten kosmárik
Sörös-borosüvegekkel cicázik
Nem kell nekem ilyen legény
Lány maradj inkább örökre
A jó iten tarintia a gödörbe
- 3 Elváltak a babámtól mert kosmárik
Boros-pálinkásüveggel cicázik
Nem kell nekem rézlegény
Véülány lerek inkább örökre
A jó iten tarintia a gödörbe

A recefic szó leginkább csak a népdalban fordul elő.

A röközhasználatban, csak olyan esetben használták, felszegalakokra, vagy tárgyvetben "düllederő" rétezőholmivra

A bebüjzkosma, vagy lebüjzkosma szürke-kosma szót, az olyan kisszük sötét alacsony ivóhelyiségre mondták, ahol párvivővendég csomban ivogatott, és az öregkosmáros, vagy a felesége üldögélt velük az ivóban

950

Népköltészetek a lovakról.

MFFL-RÓMAI MŰZEM KAPCSÁN

népdal 1915. ról teljemen körismert

Befogom a lovam, befogom a lovam
zöldre fedett kiskocsimbaElviszem a bírám, elviszem a bírám
a nagybeki görnabombaMegkírem a lirtermelőt, öröjje meg
a bírámotTyyis más öleli, úgyis más öleli
Ordahara a babámot

1917

körismert

Zavaros a Tiza vire nem tiszta
Kispejlovam csak szapliáska nem issza
Ráhajtom a lovamat a kélesolúnára
Hogy ne legyen seuki megint babája

Népi 1900-olatti.

Jó bor jó egészies.
Szépasszony felcsig.
Szépasszonynak jönak
Viganjáró lónak
Kár megörögedni.

1922.

Kiáradt a Tiza a partjára
Kispejlovam térdig jár a sárban
Sáros lett a frantát a kerencben
Egyere kisanygalom az ölemben.

1906.

Ejölle Kati

Az én lovam Merőhegyesről való
Négy lábára felvan verve a patkó
Felnyergelem felülök a hátára
Szerebűsz babám elmegek a csatába.

1906 Csoma Gyöle

Nem való vagy Te babám a nyeregbe
Táncol a ló lecsut te a földre
Te majd ha én felülök a nyeregbe
Táncolj lovam a csillagos csekkbe

Népdalok a lovakról

zevoniári dal 1915 közzvet.

Sárga a ríki, sárga a nyeregrája
 Most akartam hozzá menni rája
 Most akartam véled beszélgetni
Ittan az idő et kell maritozni

1915 kevése közzvet (Zate, Moudos, Napberk)

Mandulafa fehérvirágrik
 Kispelotvam alatta ciklarik*
 Cikáj lovam, cikáj itöljára ra ra ra
 Rajtad megyek a véresvataba.

Cikáj lovam cikáj itöljára ra ra ra
 Rajtad megyek a nagyháborúba.

népi nyelvjáráni dalok.

Cikáj Ciklarik. Ez az irodalmi nyelvű cikákiál
 Ez a lovaknál akkor fordul elő, amikor lefőképpen
 a hátas, vagy nyereglóvat a végkimerülésig megrá-
 solnak. Ekkor az egész hárszólt ló erősen zihál
 és éles zihálóhangot ad. Sokan ért a cikáló hangot
 a lovak prüsckölésével is, egy nevére alá vették.

A lovak prüsckölését prügetésnek is nevezték
 Prügetis Prüget, Prügetni. Lihál, Lihálás, Lihálni. Cikált.
 Ha a ló megijedt akkor horkolt felt és népi. Hortyog
 Hortyogott, Hortyogás, Hortyogni.

Nagyberki 912.

A nagyberki hegyaljánban
 Eltört a lovam lába
 Gyere kedves sivek Mariskája
Hozzál orvosát rája. (Kisér le az állomásra)

Népdalok a lovakról.

Régi gúnydal. Zate Nagybérki 1860-70 tája

1. Atyafiak falusiak
Zajsa van a menyasszonynak
Völgyfejére került, a menyasszony
A menyasszonykoszorúja.
2. Hóviharban jött a násznap
Lovasszányon letakarva
A menyasszony fejére került
A völgykalapja

(Lovasszány)

1907 Gyöke.

Nyisd ki kovács a feketeajtót
Palkelit meg a keselábú lovamat
Kispejlovam kesekörme letöredett
Kisrangyalom rólam elfekedt kerett.

Gyöke. Fond. 1904

A gyölei mihely előtt varalják a lovamat
A gyölei mihely előtt varalják a lovamat
Még a lovamat varalják
A babámat átkarolják
Ez a kutyá betyárélet
Csalta meg a szemet

Zate Nagybérki 1916

Felmegyek a hegyre, felmegyek a hegyre
Le nérek a völgybe
OH látom a babáim, OH látom a babáim
Egy kovácsmihelyben
Lovát varattatja háborúta akas menni
Nem jöttél el babáim, cimosbarua kislány
Zúcsücsököt veenni.

Kapokkeresztű Zate 1916.

Jómódja van Zörükéim a magas honvéd tücsücsök
Szénát-zabot más arat a lovamat
A szénája porrioba van kötve
Egyre kedves Zörükéim, add a lovam elibe.

1. Húsrát ha felül a pirospéjlovára
Lelürra csakóját a fehérhomlokára
Lelürra csakóját a dilájoskékremére
Hogy ne lássa senki hogy hová hull a könye

2. Lelhüllött a könye a lovasörényére
Nem tudom gulambom jütök a eszedbe
Lesrel is jütöl is elom lesrel felejtve
Tearósa lesrel a csakóm telejében

17ate 1916

Kispejlovam lábra
Térvig jár a sárban
Szemedj lovam.
Szemedj a harsáct
En is szemedek egy barnabágyért.

1912

Megjötték a szabadiagos túsrarok
Örülnek is a menyesték a lányok
Lovastúsrát a legzebb a világon
Szerelek is a menyesték a lányok

Tireslúsrát ha felül a lovára
A gyalogiás rigyába áll utána
Olyan szépen húzza a veresbunda
Édesanyám hie hallani de zirona.

De sokfalut de sok püstit bejártam
Múdig rongosistállóra találtam
Nem találtam magam alá, magam alá
Húsvégszaripát
Félupogelem szárados ut pejlóvát
Az én lovam könyvére futó
Nem verem megem szabad elég jól
Bladom magam egy lókiötőcipányra
Had fogja be a sátoroshociba

Húsar dalok

RIPPL-RÓNAI MŰZÉUM KÁROSVAR

1905 Szálje húsar a lovól

1 Onan felül csakkelet felől, dörögnek az angol ágyúk
 Ez a híres Magyarhonvid húsar mégsem szállt a lováról
 Szálje húsar a mereszparipadról,
 Véred folyik a nyeregbe
 Mersse van a te jó édesanyád
 aki cédet keseregne

2 Nem szállok le vitézkapitány úr
 még csak lennem csak róla
 Még csak még csak még csak elnem fúrad
 a kispajlovam kerelába
 Had folyjon a vérem a szép magyar harcainak
 Ormcitcs úr azt se bánom
 Oda hara van egy barua kislány
 Csak egyedül azt sajnálom

1907 Gyöle Bati Nagybéki, Húsar dráma

1 De sok szép húsárnak, veséjben az élete
 Rügös-harapóslavat adtak a kerébe
 Peresbunda kisérte ki a temetőbe
 Rügös húsarlovakat, rigyék el a vishibe.

2 Pécsvárosi temető nyitva a kapuja
 Húsar gyerekek holttestét most viszik berajta
 Kispajlova nyeriati, hol van a garabaja
 Pécsvárosi temető annak a haraja

3 De sok szép húsárnak oda van az élete
 Rügös-harapóslavat adtak a kerébe
 Peresbunda kisérte ki a temetőbe
 Árvánhagott kedvese, jószülei könyertek

1911 Gyöle Loma

Honvid húsar felül a lovára
 Tegyencsen elmegy a csatába
 Honvid húsar lesem nér a földre
 Lovalába térdig jár a vében

1. Egy útszeli csárda
 Táján udvarátán
 Izogás Imre odaváptat
 Szilajparipával

2. Arany ezablája.
 Páris a kantárja Femveretes kantár.)
 Ez a híres Bogás Imre
 Annak a gardája

3. A zandárok hada
 Csárdát körül fogta
 Izogás Imrét mekkötörték
 Törvénysekre vitték.

4. Harangornak délre
 Feltisenkeltőre
 Izogás Imrét most kísérik
 Ki a vesztőhelyre

5. Biztopai horlepre
 Feltékiút ar cipre
 Faj Istencem mért is voltam
 Betyár az erdőben.

1. Hallod e te Zsübri pajta's
 Hogyan tetszik a mulata's
 Nekem birany nem jól tetszik
 Mert a babám halva fekszik

2. A vespreimi temetőbe
 Zsübri Józka gere ide
 Most temetik a babádat
 Ott varnak rád a zandárok

3. Zsübri Józka ért meplálla
 Szilajparipán elváptat
 A zandárok nem cölék el
 Szabad betyár az erdőben

A kukorica-betyár balladája.

1904 évben. Gölle közismert. A vándor énekesek nyomtatásban árusították röplapon.

Mintén ház udvarán behunytt szemmel énekelték, igen szép dallamu. A dallamát ma sehol nem éneklék.

A költészete kissé gyenge tartalmu.

- 1./ Nincs szebb állat a kisbáránynál
Nincs szebb lány a varróleánynál.
Varró kislány csak zörgeti a varrógépet,
Látod babám ez a gyöngyélet.
- 2./ Zsalugáteros az ablakom
Az alatt sétál a galambom,
Nyisd ki babám, nyisd ki, zöldre festett kapudat
Ereszd be a te galambodat.
- 3./ Szolgalegény inget varratott
Varrólánynak szerelmét vallott.
De az édes anyja nem akarja engedni,
Hogy egy szolgalegényt szeretni.
- 4./ Zöldbuzában legel a kecske,
Mikor leszek babám menyecske,
Majd ősszel leszel ha megérik a jó bor,
Enyim leszel rózsám majd akkor.
- 5./ Eresz alatt fészkel a fecske
Én utánam legény ne gyere,
Megmondtam már neked harmincháromezerszer,
Az anyám nem néked nevelt fel.
- 6./ Eresz alatt fészkel a fecske
Én utánam kislány csak gyere
Megmondta az anyád harmincháromezerszer
Hogy tégedet nékem nevelt fel.
- 7./ Korcsnában bálokat tartottak
Varrólánnyal sokat táncoltak
Egy kis szőlke legény eztet megirigyelte
Két legényt halálra késezte.
- 8./ Zöld a kukorica levele
Nem áll szóba a babám velem.
Ha meg akar engem ölelni és csókolni
Meg kell a szívének lágyulni.
- 9./ Késén este nyolc óra után,
Varrókislány sétál az utcán
Jobbra-balra tekint, a babáját keresi
Rendőrkapitány észre veszi.

- 10./ Azt kérdi a rendőrkapitány,
Hol lakol te csinos barnalány?
Szomszéd faluban lakom, a Pó utcán, a sarkon
Zsalugáteros az ablakom.
- 11./ Azt mondja a rendőrkapitány
Mért jársz kislány későn az utcán
A babához jöttem, a kórházban haldoklik
Szilkos szölke legény bujdosik.
- 12./ Kukoricabetyár vagyok én
Kukoricásban bujkálok én,
Azért kell énnékem bujdosni a világban,
Mert nem tetszettem egy kislánynak.
- 13./ Meguntam a betyár életet
Varróleányt a sirba teszem.
Egyszem élesgolyó énnékem is elég lesz
Egy napon lesz a temetésem.
- 14./ Toronyban szólnak a harangok
Egy legény és egy lány a halott,
Egy napon tették le mindkettőt a mély sirba
Oka ennek az édesanya.
- 15./ Két új sir van a temetőben
Pihennek esendőben egymás mellett
Verje meg az Isten azt a rossz édesanyát
Ki így adta férjhez a lányát.

A kukoricabetyár ballada prózai elbeszélése szerint:

Varga Veronka egyes jómódu falusi parasztleány beleszeretett egy szép csinos falusi szolgállegénybe, amelyet a szülők végleg nem akartak engedni.

Tipori Vince jómódu egyes parasztleány szerette volna a szép Veronkát, ezek keresztszülők gyermekei voltak.

A fiu egy kis alacsony, szőke, vékony, szurónézésű legény volt, és erőszakos természetű.

A leány egyáltalán nem akart hozzá menni. A kocsmabálban leszurta a két utjában álló legényt, és az igazságszolgáltatás elől elbujdosott és később a leányt és önmagát lelőtte.

A költeményben egyiknek a neve sem szerepelt, a prózai elbeszélésben a két egyonkésezett legény neve is benne volt a balladában.

A szép dallamu dalmi három év alatt letűnt, és ma már elfelejtett dal, sehol nem hallható.

Még pár versszak hiányzik, azt már nem tudtam begyűjteni.

Nagyberki 1966 december 12.

Gelencsér Sándor
néprajz kutató

B a l l a d a szövegek:

Közismert, 1908. Gölle.

- 1./ Besütött a nap a báró ablakán
Kitekint a kökényszemű báró lány
Báró kislány kinyitott rózsabimbó
Hallod-e babám neked szól a behívó
- 2./ Ne félj babám, nem leszek te katona
Nem illik rád a zsinóros baka ruha
Nem szolgálod három évig a császárt
Öleled a kökényszemű báró lányt.
- 3./ Jóestét te juhászlegény, mit csinálsz?
Nem-e láttad a kökényszemű báró lányt?
Kilenc zsandár átvizsgálta a tanyát
Mégsem találták meg a báró lányt.
- 4./ Nem láttam a kökényszemű báró lányt
Ha nem hiszik, vizsgálják meg a tanyát
Benne van a cifraszűröm, a rézbaltám
Alatta a kökényszemű báró lány.
- 5./ Bárókislányt elvitték a kastélyba
Apja, anyja bezárta egy szobába
Juhászlegényt elvitték a fegyházba
Behívóra nem ment el katonának.
- 6./ Arra alá faragják a bitófát
Akire a juhászlegényt akasztják
Ugy kell néki mért szerette a báró lányt
Mért nem szeretett helyette szegény lányt.

A juhászlegény és a báró lány balladája szép dallammal 1908-ban volt új nóta, amely három év alatt letűnt a porondról.

A prózai elbeszélés szerint a báró lány ahogy sétált az apja birtokán és a juhászlegény, találkozott a juhászlegénnyel, amelyet rögtön el is szeretett, és ettől kezdve odajárt napirenden a juhásztanyára. A báró lány összetépte a juhászlegény katonai behívóját és nem engedte katonának menni. A juhászlegényt a báró végeztette ki, hogy a lánya ne járjon utána.

Mernye vidékéről hozták Kaposmentére.

Baleset a cséplőgépnél. 1907. Gölle.

- 1./ Cséplőgépnél korán reggel hajnalban
Parkas Julcsát felküldték az asztalra.
Parkas Julcsa fellépett a cséplőgép asztalra
Ígyenesen beleesett a dobba.
- 2./ Mikor eztet szeretője meglátta
A két kezét a fejére kitartha
Azt kiáltja álljon meg a cséplőgép masina
A kedvesem beleesett a dobba.

- 3./ Farkas Julcsát feltették a kocsira
Igyenesen elvitték a kórházba,
A kórházban a főorvos azt mondja, azt mondja
Ennek csak a jó Isten az orvosa.

Ezen ballada crszágosan közismert volt különböző beállításokban,
rimváltozatokban és dallamokban.

Ez volt a legközismertebb, eltérően a többitől, amely néha tíz
versszakból is állott.

Egy szerelmespár bikatragédiája.

1909. Gölle, Attala.

- 1./ Kovács Pali babájával kimentek a mezőre
Kiszabadult feldühödött bika rohant feléje
Gonosz állat mind a kettőt halálra taposta
Holtan vitték mind a kettőt egy közös ravatalra.
- 2./
- 3./ /:hiányzik, nem lehet felkutatni./
- 4./ Ezt a szegény szerelmespárt viszik a temetőbe
Leteszik, leteszik egy sötét sír fenekére
Sírja körül, körül, körül tearózza virággal
Középen egy szerelmespár szép csendesen aluszik.

Ezen balladát az uradalmi somnások hozták Kaposmentére, és egy
év alatt lezajlott szép dallama.

A két középső verset nem tudtam begyűjteni, amely arról szólt,
hogy a családott bikagondozó, bikáslegény boszúból eresztette utánuk
a bős állatot, amely halálra taposta őket.

Gölle 1900 előtti régi -molnár- ballada.

- 1./ Nagy rét közepében
Erdő közelében
Patak partján vizesmalom
A molnárja gazdag nagyon.
- 2./ Egy sötét éjjelben
Molnár alszik ott bent
Szobában feleségével
Rablók hozzájuk betörtek.
- 3./ Molnár van-e pénzed
Vagy szép feleséged
Sublótomban van a pénzem
Csak az életünket féltem.

- 4./ Óh rabló uraim!
Ne bántsanak addig
Engedjenek utoljára
Furulyázni furulyámmal.
- 5./ Busan szólt a flóta
Két eb meghallotta
Szobafalán lyukat ástak
Molnár ágya elé álltak.
- 6./ Tambor, Lambor fogd meg
Minket mentsetek meg
Három rablót széjjel téptek,
Betyár rablók ez kell néktek.
-

Verbungos népdal, 1900 előtti.

Kálha vállán a tányér
Legényt adnak a lányért
Fizetni sem kell érte
Csókot adnak helyette.

A legény és egy lány éneklí, a leány, a legény kézzel mutatta a csókot, és a leány mondja:

No csak mutatod a csókot, de megadni nem mered,
Nem lehet csókot adni, mert itt sokan vannak és nem illik
csókolózni.
Ha mutatni szabad akkor én is mutatom, de nem adom meg.
Csak mutasd egész bátran.
Össztánc és ének, és mindenki csókot mutat.

.....

Nemzetiségek a Kapos menténA vándoriparos tótok:

A drótestótok és az ablakos tótok, a gyolcsostótok, mint vándoriparosok járták az országot. Ezek nyelvjárása ~~in~~ szólásmondásai és dalai érdekes adatokat mutat^{nak} ki.

tótos szavak:

Nekemnek, nekednek, tülemtül, tüledtül, firhunenám, ennám, zsirinnám, zabálnik, zatyafi, Zistenám, zigbul, hájaspiritus, sag, kihu, mikur, szipszó.

párbeszéd:

Ablakostót Janó és a drótestót Frányó összetalálkoztak, és párbeszédbe bocsájtkoztak:

Frányó: Honan gyisz Janó?
 Janó : Hát felulrul gyivek.
 Frányó: Sag nem zigbul?
 Janó : Nem zigbul, Trencsinbul.
 Frányó: Mit csinál a Katu?
 Janó : Firhument.
 Frányó: Kihu?
 Janó : Janóhu.
 Frányó: Melyik Janóhu?
 Janó : Zenyim zunokazocsihu.
 Frányó: Ej hu!

tót sóhajtozása:

Ej zistenám, zistenám, ha én zur vónám, hájaspiritus ennám.
 Sargyuszánám elunnám, zsir innám, karóba fogóznám, ugy jajgatnám.

A magyar ember kérdi tőle: No mért sóhajtozol így Janó?

-Tudni zatyafi azir, mer ihes vagyok.

-Mit szeretnél enni Janó?

-Depertiskása szeretnim zabálni. Ha ugy vóna kása, mint ahogy ~~kása nincs~~.
 deperti nincs. Ha ugy vóna deperti, mint ahogy kása nincs. Zisten ucsek
 depertiskása zabálnik.

/A tótoknak ebben az időben a kása volt a nemzeti eledel^{ük}/

szólásmondások:

Mindig kása zabálnik
 mégis vékony kakálni/ kaszálni vékony rendet/

Mikur szál van, nagy hu van,
 Akur zember fázik van.

Zatyafi adjon nekeemnek éjjeli szállást,
 Majd drótozom érte likas fazik.

Adj a tótnak fél helet,
 Majd egészre vergődik.

Adj a tótnak szállást,
 Majd kiver a hásból.

Am szipen tüledtül adni nekemnek cigaretta,
Akur tüleentül nekemnek adni szipszó.

Zaplatyi Zatyafi.

Ej zistenám, zistenám,
Mikur menám firhu, mikur nig zanyám is lány.
"ekemnek megkell várni, nig zanyám is firhu mena./idős lány sóhajtozása/

Itt mozt minden baka muszáj madzsaron baszinyi.

Aki tutul baszinyi, azt kinavatnyi madzsaron lanyok monyacsák./katonák
Tóterred Nagysfaluba szállított. Paravuskiadásokot mondták
dalok:

Drótozni fazikokat,
Repedezett lábasokat,
Olyan jól megdrótozzuk azokat,
Hogy meg ne szidják a drótosokat.
Sárvince csincsédli
Csindele margitó drá.

Messziről utazom én,
Jól el is fáradtam én.
Gondoltam magamban de jó volna,
Ebben a pusztában pihennia.
Sárvince csincsédli
Csindele margitó drá.

Túl a Nagykrivánon
Zólyomi határban
Erdőszélen bércek alján fekszik szép hazám.
Onnan indul utnak
A drótos tarásznya.
Bejárja a félvilágot, bátran így kiált:
Drótozni, fótózni, drótozni, fótózni!

Jassám pityke, málopityke, opet pityke,
durr, durr, durr!
Jassám pityke, málo pityke, opet pityke,
durr, durr, durr!

Hanó hupp gyere be,
Repedt fazekakat, lábasokat fótózd bel!

Ablakot csinálni, ablak vegyenek,
Likas ablak nem kell szénával, bedugni,
Ablakos Janó becsinálni!

Házunk előtt gyalogut.
Arra jár egy gyócsos tót.
Kiabál vegyenek,
Gyócsot mást, egyebet,
Mert egy füstös konyhára
Több kell, mint egy tisztára.
Reszelő, meszelő, rántólábas, serpenyő.
Hát a kávépörkölő,
kiskanál, nagykanál
Ragyog a konyha falán.

Egyenél Sándor
Nagyberki 965 VII/24

svábok:

Elég szép számmal vannak a Kapos mentén németajkuak. Néhány községben elég nehezen olvadtak a magyarság közé: Kaposszabadi, Kercesliget, Kaposszekeső, Somogyzil községek 1945-ig a legnagyobb svábok voltak. Kisberki, Kaposhomok, Sántos, Büssü svábjai hamarabb beolvadtak. Az 1848-as szabadságharc után pár évtizedig igen gyűlölték őket a magyarok, mondván:

Ebadta némötje,
Országunk szemetje.
A hideg majd mögösz,
A fene majd mögösz.

A németiség később megfért a magyarsággal, de azonban az osztrák császárság révén fölényben érezte magát a magyarsággal szemben, úgy, mint a Hitler uralom árnyékában szentelen zsarnokok kezdtek lenni, még az asszimilált svábok is. A Hitler-háború hanyatlása felé már egyesek kezdtek kijózanodni. Most már az izzó svábok is teljes közösségbe lépnek a magyarsággal.

A Zengő vidék nagy svábjai közt voltak olyanok, akik nem tudtak magyarul még a 1930-as években sem. Pécsvárad, Bonyhád, Hőgyész, Hegyhát vidékén olyan összetartó svábok laktak, akik egy beköltözött magyart ki is üldöztek egy sváb faluból.

Amikor Hitler gyűlöletgyűlése 1943-ban naponta szűkült össze, akkor már ezek közt az izzó svábok közt voltak szép számmal, akik mondogatták: Szegény Magyar hazám olvész, nagy veszélyben van.

Még 1942-ben Kisberki és Kercesliget sváb lakodalomban szigorúan megtiltották: magyar dal, vagy tánc nem lehet, csak teljes német lakodalom lehet. Ott szidták a magyarokat.

Mekényesről Döbrökökre vittek férjhez sváblányt. Itt már kijelentették, hogy teljes magyar lakodalom lehet. Magyar nóta és tánc lehet, waltzer nem. Elvégre Magyarországon élnek és magyar kenyeret esznek, tehát nem szép és helyes ahogy a svábok viselkednek. Itt a svábok törve beszéltek a magyar nyelvet.

Igy daloltak: A rádódi lekén,
Lipa lopta a szekén.
Nem jól fokta a naka, a naka,
A lipa naka,
Elkákintotta naka.

A rozsmaringos pohárköszöntőt így mondta egy sváb:

Isten éltesse a kősegi bába!
Kilenchónap mossa nek a
Schirmann jerök lába.
Eljen Wágner Gadica
Schirmann Lajos ujházassbár.

A Bátaszék -Dombóvár-i vonatban így mondják a svábok:
Pádaszék-Ponhát-Tompafár.

Svábfalvak kiabirója:

*Öbb anekdóta és tréfás megjegyzés van arról, hogy a svábfaluban a doboló kiabiró milyen kétértelmű szavakat mond a hirdetés közben.

1. Hirdetmény

Minden ember egy marha, a jegyző, meg a pap két marha. Május 1-én szapat a lakellő. /Minden ember egy marhát, a jegyző és a pap két tehenet hajthat ki május elsején a legelőre/.

2. Hirdetmény

A községház utvar elveszett öt götök tohánszacskó.
Aki mekdelát, hászkorona kopik, mer pérmányuni ajándék fót a gosdökszacskó.
/ A községház udvarán elveszett egy bérmaajándék dohányzacskó. A megtaláló 20 korona jutalmat kap/

3. Hirdetmény

Agi az atót hátra előre ki nem fizet, azt vögyzehajtatig.
/Aki az adóját és hátralékát ki nem fizeti azt végrehajtják.

4. Hirdetmény

Február elcsején gőségertön jerjánfa eladás lesz. Árverés gészpénz vinni.
/Február elsején a községerdön gyertyánfa eladás lesz, árverés és készpénz ellenében./

dal:

Szirgeszamar szomorgotik,
A kaztád jópor iszik.
ne szomorgodj szirge szamar,
Nem leszink kocsmautfarán.

- - - -

Cyelenné Sándor
Nagyberki 965 VII/24

Cigányok:

Letelepedett cigányok voltak: Igal, Ülle, Somogyzil, Kaposkeresztur községekben. Ezek nem teknővájó cigányok voltak, hanem vásározó, lóköltő cigányok. Az üstfoltozó kolompárcigányok vándoroltak. Teknővájó cigányok Baté-Fékes, Rákopusztán, Nagyberki, Mosdós hegyalján laktak.

Ezek jórészen letelepedettek voltak, Kercseligetre is települtek. A legvadabbak voltak a kolompárok, kissé mérsékeltőbbek voltak a lóköltők. A legszelidebbek voltak a teknővájó cigányok. Azonban mindegyik csak cigány volt.

Ez a népség nomád életmódot folytatott és a legtöbbet fejlődött a XX. században. 60 évvel előbb milyenek voltak, és mivé alakultak, nagy eredmény. Sok közülük már el is polgárisodott. Az átlaga még igen maradi életet él. Életmódjuk még nagyban elüt a rendes, normálistól. Az élet minden mozzanatja egymás szemé láttára zajlik le.

A beszédjük minden részletében ocsmány szavakat használnak. Ha egy néprajzkutató le akarná jegyezni a cigány beszédet, annak olyan rostát kellene a cenzura részére használni, hogy csak 30 %-a maradjon meg. Szóval a többit nem bírná el a papír, mert az ocsmány, mocskos ^{szóval} nem tartoznak a szókinészhez.

A letelepedett cigányok, faluvégi vályogvető cigányok is voltak, és zenekart alakítottak és jó zenészek bizonyultak.

Az oláh cigányok inkább az erdő mellett teknővájók, vályut, falapátot, kanalat, fatányért készítettek. Erdei favágással is foglalkoztak. Ezek is alakítottak. Jó zenészek lettek. Mindenfajta cigány házalt és kéregetett.

dalok:

Lovasvásározó cigánydal

1. Holnap megyünk a vásárra Lina, Lida,
Eladom lovaimat
Ej Lida, Lina, Lina, Lida / Fogom a tyetyedet Lina /
Pecsenyészátorba ülünk Lida, Lina.
2. Eladom a gebéimet Lina, Lida
Sok pénzt kapok a lovakért Lida, Lina,
Ej, Lida, Lina, Lina, Lida
Pecsenyészátorba ülünk Lina, Lida.
3. Pecsenyészátorba ülünk Lida, Lina,
Sok bort, pálinkát megásunk Lida, Lina
Ej Lida Lina, Lina Lida,
Részegasszony ne legyél te Lida Lina.
4. A vásárban azt beszéltek Lina Lida,
Mától kezdve olcsóbb lett a liba, liba.
Ej Lida Lina, Lida liba,

Jó husa van a libának Liba Lina.

- versünk*
5. Libát lopunk a vásárban Lina Lida.
Libát sütünk ~~vásárban~~ vacsorára Lina Lida.
Ej, Lida Lina, Liba Lina
Libát eszünk vacsorára Lida Lina.
  6. Pecsényéssátorban ültünk Lina Lida
Sok bort, pálinkát megittunk Lida Lina
Ej Lida Lina, Lida Lina,
Megittuk a lovak árát Lida Lina.
  7. Megetted a nadrágot Lina Lida,
Megittad a szoknyád árát Lina Lida
Ej, Lida Lina, Lina Lida
Megtekerem az orrodát Lina Lida.
  8. Tegnap voltunk a vásárban Gyurka, Gyurka,
Ladtad a lovaiddat Gyurka, Gyurka.
Ej Gyura, Gyurka, Gyurka Gyura,
Sok pénzt kaptál a gebékért Gyurka Gyura.
  9. Pecsényéssátorban ültünk Gyurka, Gyura,
Sok bort pálinkát megittunk Gyurka Gyura.
Ej, Gyurka Gyura, Gyura Gyurka
Eszeg cigány lett belőled Gyurka Gyura.
  10. Pecsényéssátorban ittál Gyurka Gyura
Megittad a szoknyám árát Gyurka, Gyurka.
Ej Gyurka, Gyurka, Gyura, Gyura,
Kiszeded a két szemedet Gyurka, Gyurka.
  11. Pecsényéssátorban ittunk Gyurka Gyura.
Libát ettünk vacsorára Gyurka, Gyura
Ej, Gyurka, Gyura, Gyura Gyurka,
Elballagunk hazafelé Gyurka Gyura.
  12. Elfogyott a lovak ára Gyurka Gyura,
Gebék helyett kocsi huzzad, Gyurka, Gyura!
Ej Gyurka Gyura, Gyura Gyurka,
Gyalog megyünk hazafelé Gyurka Gyura.

/Gyűjtöttem: 1920. nov. 30. Debővár/

Ezen lőkötő cigánydal kb 40 versszakból állott. Legfőképpen ezekkel a mondatokkal. ¹gen áok ronda, ocsmány azavakkal, cigányos kifejezésekkel. A kaposvári Múzeum részére felvették tőlem a dallamát 24 versben 1964 május 6-án.

Cigány fölött hiába dörög az ég,
Cigánysátort hiába veri a jég.
A durrogó, a villogó villám sem vág sohase bele
Cigánycsalád nyugodtan alszik benne.

Egyenül Sánta
Vagyborki 965 V/24

Az elásott kincsek őrzői

A népi hiedelem szerint az elásott régiségek, arany ezüst tárgyak és pénzek őrzőjétitokzatot férfialak. Amikor lejár az őrzés ideje, ott lángok csapnak fel és parázslík és régi pénzek láthatók e helyen, a föld színén.

Történet erről:

Egy pásztor ember legeltetett és egyszer csak lángokat látott fele csapni a közelben. Erre odament és amikor odaért a lángok eltűntek és csak pár szem parázs maradt a föld színén és néhány darab pénz. Lehajolt a pénzhez nyult, erre egy láthatatlan nagy pofont adott neki, újból lehajolt és ismét egy nagy pofont adott neki. Erre a pénz eltűnt. Este alkonyat után elment az illető ásóval és balra indulva az ásóval várat kerített /várnak azt a kört nevezik amivel a kincset rejtő helyet körülkerítették, mert úgy tartották, hogy akkor nem férhetnek hozzá./ és megkezdte a tüzhelyén az ásást derékig. Ekkor csördült az ásó a kincsekhez. A távolból sok nyul jött és a vár szélén megálltak a hátsó lábukra állva az első ballábalával mind fenyegetett, s erre eltűntek és jött két bika és egymást ökleldeezve verekedtek, s eltűntek. Jött egy négylovas hintó, hárman ültek rajta és kiabáltak: "Te menj onnét, mert elgázolunk!" A pásztor meg sem mozdult. A vár szélén hirtelen megállott a hintó és oda mentek alkudozni és mondták, hogy nyujtsa ki a kezét a várból, de nem, erre később mégis a hintóra ültek és elrobogtak.

Ez hasonló elemeket tartalmaz, mint a Luca-széke körüli történetek.

Másik történet; az előbbi folytatása:

Az illető pásztor ember elment az eset után pár hétre a vargához a bocskorát javíttatni. A nevezett varga mester éppen a falu végén lakott a feleségével egy ütött-kopott házban. A pásztor leültette székre és mondta, várja meg a munkát, hamar kész lesz. Több szóbeszéd után a varga mondja a pásztor embernek: "No, hallottam, hogy talált elásott kincseket." "Találtam, az igaz, de nem bírtam fölszedni, mert olyan sok akadály volt" Mondja a varga: "No, lássa maga ügyetlen volt mert megijedt és nem tartott ki, félt. Magának csak össze kellett volna szedni és bátran vinni. Én voltam a nyulak, bikák és a hintón is. Én adtam a pofont is, nekem akadályozni és ijeszteni kellett és magának nem kellett volna megijedni. Milyen baj ez, most nekem újból annyi ideig kell őrizni, amennyi ideig őriztem. Ha nem sikerül elvitetni, akkor még egy ilyen ideig kell őrizni"

Kisérteties esetek

/Büssü/ XIX.sz második fele/

Egy ember éjszaka zörejre ébredt a hálószobáról nyíló konyhában. Ahogy a szobából kilépett a hidegkonyhába vagy szabadkonyhába, megállt és egy férfialakot látott a sötétben. „ondoltrán” kísértet, hazajárólélők. A szokásos kísértet hangján megszólítja háromszor egymás után: "Minden jótéllélők az urat dicsérje". A harmadszori szóllítás után felelt: "Dicsérném, csak lehetne!" "Hát mi a kívánsága" Gyöjjön ide és segítse fel ezt a zsákot". Felsegitette az egy zsák holmit és elment. Reggel észrevették, hogy a szabadkéményboltzatból hiányzik az összes füstöltus és kolbász. S mondja az ember "Én éjszaka láttam is egy embert, és azt hittem kísértet, és még én segitettem fel neki a vállára a tellizsákot.

Kinevették a faluban

Kisérteties eset:

Egy faluban a fiatalok összejártak esténként a fonóban. A falut közepén vizes malomárok vágta ketté. A fiatalok úgy egyeztek meg a fonó összejövetelén, hogy egyik este az egyik falurészen jönnek össze a másik este a másikon. A fonóba legények lányok jártak össze. Egyszer mondogatták, hogy a vizesmolnár gyümölcsösében az ut mellett valami furcsa alakot láttak. Utána minden este megismétlődött. Napok múlán megállapodtak abban, hogy a két legbátrabb legény odamegy hozzá a füttykösével és ráhuz egy nagyot a kísérteties lényre. Még is történt a dolog, közellopózkodtak és egy jó nagyot ráhuztak. Hát egy óriási ordítás volt a válasz.

Ugyanis a molnár számára volt, amelyet éjszakára szabadon hagy-
legelészni a gyümölcsöskertben, az ordított.

B o s z o r k á n y r ó l

Éjszaka mennek megnyomni az embert. Valami kék folt maradt is utána. Ha valahol éjszaka benn volt, akkor valaki fölkelte és péntől vagy gatyamadzaggal lekötötték az ablakfogantyut és ajtókilincset. És ott látták macska vagy kotlóstyuk képében. Meg is lehetett patkolni. Dióhéjat fogtak, szurkot melegítettek, vagy viaszt, belenyomták a lábat és akkor rajta maradt. Boszorkánypatkónak nevezték. Volt aki azt mondta, hogy kisteknőt tettek le és ha kaparásztta a tek-
nőt és ha lecsuszott, mégegyszer megpatkolták, megverték és kidobták.

/Gölleszentiván/

S z é p a s s z o n y o k

2-3 ment együtt. Aki előtt mentek, azoknak /férfiaknak/ kellett utánuk menni.

Somogyszilban volt Gölléről egy béres. Kellett utánuk mennie padlásra, háztetőre. Terményt hordtak kazalba és egyik ember meglátta és szó nélkül ment utánuk. Nevettek, röhögtek.

Egyes magaslatoknál le is taszították az illetőt. Sokszor úgy váltak el, hogy a szépasszonyok eltaszították.

"Szépasszonyok tála"- fehér babot ha kiöntöttek az utcára, mindenki kikerülte. Erre mondták, hogy szépasszonyok tála. Aki belelépett, az beteg, hibbant, buskomor lett. Azt a szépasszonyok csalogatták és ennek beteget. Aki belelépett /összekötözött tyuktollat is dobtak ki, fonállal kendercérnával kötötték össze, ami nem volt mosva/ annak kíséreni kellett ezeket a szépasszonyokat.

/Gölle, Attala,
Somogyszil, Igal/

Rá kellett kiabálni, ha visszaszólt, akkor megszabadult, de el is esett.

Karácsony éjjel elmentek vadászni, sok nyul volt és mikor lőttek, akkor két lábra álltak, fenyegették, hogy ne lőjenek. /jobb lábbal/

Ö r d ő g

Állítólag tudtak ördögöt kelteni. /Büssü és Kisgyalán/. Cirkuszosok jártak, ott egy asztalos inas elment a komédiásokkal. 2^{het} múlva hazakerült, ördöge volt. Saját maga keltette, tiszta fekete tyuk tojásából, 3 hétig a hóna alatt és fekete csibe lett belőle. Skatulyába tette, adott neki enni is - mindig csak kiscsibe maradt. Csodákat tudott művelni többfélével. Ahogy templomba ment pofozta mindig valaki /lelkileg is összeroppant ettől/ Élt vele, mert nőstény volt. Megunta. Nagyon nehezen üzte el. Tudott édesanyjának annyi tojást teremteni, amennyire csak szüksége volt, csak nem volt fehérje. Édesanyja kötényébe fa helyett ló .....t tett.

Elvitte az erdőbe, furut kellett neki vinnie, kést és kalapácsot. Se odamenet, se visszajövet nem volt szabad visszanézni. Ahogy ment az erdőben nyirfát vagy bodzafát kellett keresni, meg fővenyágakat. Főveny-

fából beszegelte a nyirfát vagy a bodzafát, előbb befurta. Nagy sivalkodást hallott és az ördög ütötte, verte. Betette a fába és ezzel zárta be. Folyton ütötték, verték /de mások/ és mondták: nézz vissza. Nagy szenvedések árán ért haza. Akkor elmehetett templomba, de éjszaka nem volt nyugodalma.

Gyalánban is volt ördöge egy parádés kocsinak. Több dolgot művelt. Nem is kellett dolgoznia. Csak benézett az istállóajtón, csak úgy porzott, úgy kefélték a lovakat. Ugyanugy üzte el.

Állítólag mikor haldokolt, azt mondták: milyen rengeteg, még millió ördöge is van itt. Tele van a szoba a sarkok.

L u d v é r c

Férfi alak volt. Nyomórudon lovagolt, száguldott 8-13 m. körül a levegőben és feketét /csetéset/ sokat és igen bűdösöt. Annak a háznak a fája hetek mulva is bűdös volt. Aki ezt mondta, augusztusban látta kétasszony között. Kifeküdt az udvarra kenderpozdorjára. 11 és éjfél között egy rázkódás felébresztette és ahogy felnézett, látta, hogy ludvérc száll a levegőben nyomórudon. 18-ig míg elolvasott be kellett menekülnie a lakásba. Sötét alak volt. Csak az láthatta, aki pozdorjára feküdt ki.

Ö r d ö g h i n t ó s o k

Pokolbeliek voltak ezek. Valakit sötétben kihivnak a lakásból és elviszik a hintón, mint egy szélvész, elviszik a pokolba és onnét vissza is hozzák. Somogyzilban egy Csuta nevű katolikus pap volt, nem mondták milyen életű volt. A koporsót már üresen vitték, nem volt benne a pap. Este a dékánhoz bementek emberek, mikor vacsorázott a családi körben és hívták, hogy menjen velük a hintón, majd visszahozzák. Ez a hintó ment, száguldott, mint a szélvész tüskén-bokron át, egyszer csak hirtelen megálltak a lovak és megnyílt a föld és bementek a pokolba, látták, hogy sokan sivalkodnak, kétágu vasvillával szurkodják az embereket. Mennek egy szobán is keresztül és ott ült a Csuta nevű pap. Mondták az ördögök a dékánnak, hogy vegye ki a stólat a nyakából. A pap könnyei hulltak és intett a fejével, hogy ne. Kivette, mert kényszerítették, hogy akkor át nem engedik el. Rögtön hozták vissza, de hallotta a pap sivalkodását. Egy óra mulva már otthon volt.

Hogy álmodta vagy nem?

S z a k á l l a s ö r e g -

Elviszi az embereket, meg vissza is hozza.

G a r a b o n c i á s

Mikor zsákeső van. Fiatal legényke a felhők között olyan erőt zuditott, hogy emberéletet is követelt. Villámsujtást okozott.

/Gölle, Baté/

Tejket kért és ha nem adtak, megharagudott és vihart támasztott.

I n d z s ö l l é r

Nagyon sok kisértet volt a szabadságharc utáni 20 évben. Budapesten az országos kórházban /Rókus/ sok gonosz meghalt /templomrabló, rablógyil-

kos/. Mikor ezek meghaltak, a lelküket se ég, se föld nem vette be. Éjszaka mindig a pincébe, emeletbe mentek egy sorban párosan lólábbal, és csak úgy zuhogott úgy léptek. Közel ötvenen voltak. Ez ott nagy riadalmat okozott, és a kórház plébánosa felszentelte azokat a helyeket, ahol ezek jártak. Voltak köztük elátkozott mérnökök, "indzsellérek", akik elmérték a szegény emberek földjét. Szentjánosbogár képében jártak mindenfelé. Ha valaki éjszaka ment, rászállt a kocsira és akkor nehezen tudott menni. Vagy bort hozott, rászállt, nehéz volt, alig lehetett menni. Azt mondták tüzes-ember. Addig rajta ült, amíg lyukas hidat nem ért, akkor leszállt.

Somogyszilban volt egy család. Acsára mentek rokonlátogatásra. Este 10 óra után jöttek haza. Amikor beállt a kocsi az udvarra a kocsis felesége kiabálta, hogy ".....eh! ecöt!! Rosszul lett, ajúlást szinlelt. Vitték az ecetet, felmosták. Azt mondta tüzes ember szállta meg a kocsit, majd leszakadt a kerék.

H a z a j á r ó l é l ö k - kísértet.- ha olyan bűnös volt, amiért szenvednie kellett, azért is kísértette a földieket, hogy tegyék jóvá neki, enyhítsék a szenvedését különböző jótékonyságokkal.

Megjelentek több helyen, talán csak álmában, vagy rémlett előtte. Ezeket megidéztek "látó, szelleműllő" /Szabadi és Csomahegy/ - az attalai paptól kapták az utasítást. "Magszellemlite" a halott lelkét /különböző jelek által képekkel, zörgésekkel, macskanyávogással, álló butorok mozgásával, képek leesésével zavarták a lelkek az asszonyt/ ~~1x2~~ 1 db. 2 koronás ezüstpénnel csuszkált az asztalon.

Roza néni mesélte, hogy amikor meghalt az ura, szüretkor zavarták és elment a szelleműllőhöz, hogy mit akar. Az asszony ájulásba esett és beszélni kezdett, de Roza néni az ura hangját hallotta, hogy: elvótá szüreten és nagyon pajkosan beszéltél, nem hozzád illő".

Pénzt nem kért, de ajándékot adtak. Legtöbbször a 2 koronát úgy vitték oda és otthagyták.

Ünög gyerek -ujszülött.

Ahogy megszületik akkora mint egy kukoricacsutka és fekete szőrös. Füttyhangokat ad és gyorsan futkozik a szobában a butorok alatt. Bottal agyon kell verni és a temető sáncba kell eltemetni. Gonosz léleknek indult- úgy hallottam.

/Gölle, Baté, Csoma /

